

Høringsnotat

Lovavdelingen

Dato: 17. september 2021

Saksnr: 21/5117

Høringsfrist: 1. oktober 2021

Høring – forlengelse av midlertidig lov om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv.

1 Innledning og bakgrunn

Justis- og beredskapsdepartementet sender med dette på høring spørsmålet om å forlenge midlertidig lov 26. mai 2020 nr. 47 om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv.

De midlertidige reglene som utfyller og supplerer prosessregelverket, har vært i kraft siden 27. mars 2020. Reglene ble først fastsatt i midlertidig forskrift 27. mars 2020 nr. 459 om forenklinger og tiltak innenfor justissektoren for å avhjelpe konsekvensene av utbruddet av covid-19. Reglene ble videreført i midlertidig lov 26. mai 2020 nr. 47 om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv., som ble supplert med ytterligere midlertidige regler ved endringslov 19. juni 2020 nr. 82. Ved lov 6. november 2020 nr. 125 om forlengelse av midlertidig lov om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv., ble varigheten til den midlertidige loven forlenget fra 31. oktober 2020 til 1. juni 2021. Ved endringslov 28. mai 2021 nr. 46 ble varigheten forlenget til 1. desember 2021.

Departementet vil innledningsvis bemerke at det fortsatt er noe tid til 1. desember, og at det er usikkerhet knyttet til om smittesituasjonen vil tilsi at den midlertidige loven bør foreslås forlenget. Et forslag om å forlenge den midlertidige loven sendes likevel på høring for å sikre et godt grunnlag for å gjøre vurderinger tettere opptil 1. desember. Departementet tar høyde for at det vil foreligge oppdaterte vurderinger fra helsemyndighetene før et eventuelt lovforslag om forlengelse fremmes for Stortinget.

2 Gjeldende rett

Midlertidig lov om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv. gir regler som supplerer, utfyller og fraviker enkelte regler i straffeprosessloven, tvisteloven og domstolloven. Formålet med loven er å tilrettelegge for en forsvarlig og rettssikker virksomhet i domstolene, politiet og påtalemyndigheten mv. ved å avhjelpe konsekvenser av utbruddet av covid-19, jf. loven § 1.

Loven inneholder regler som utvider domstolenes adgang til å holde fjernmøte og gjennomføre fjernavhør, og det gis adgang til en noe utvidet bruk av skriftlig behandling ved straffeprosessuelle tvangsmidler og i straffesaker og

jordskiftesaker. Loven gir også regler om midlertidige løsninger for signering av avsigelse av rettslige avgjørelser og om elektronisk forkynning og telefonforkynning. Det er i lov 4. juni 2021 om endringer i domstolloven mv. (signatur og elektronisk forkynnelse) vedtatt permanente regler om signatur og elektronisk forkynnelse. Endringsloven har ikke trådt i kraft ennå, men det tas sikte på at den settes i kraft før 1. desember 2021.

Videre inneholder den midlertidige loven regler om overføring av saker mellom sideordnede domstoler, uttrekning og tilkalling av meddommere, konstituering av statsadvokater og utvidet adgang til tilståelsespådommelse i tingretten. Loven inneholder også enkelte regler om internasjonalt rettslig samarbeid knyttet til utleveringsbegjæringer og rettsanmodninger.

Det følger av § 15 annet ledd at loven oppheves 1. desember 2021.

3 Departementets vurderinger

Om den midlertidige lovens varighet uttalte justiskomiteens medlemmer følgende i Innst. 275 L (2019–2020), til grunn for vedtakelsen av loven 26. mai 2020, på side 3:

«Komiteen vil vise til at de foreslåtte bestemmelsene i Prop. 94 L (2019–2020) er unntaksbestemmelser som vedtas fordi landet står i en krisesituasjon. Komiteen mener lovens varighet bør være kortere enn regjeringen foreslår. Komiteen mener det er tilstrekkelig med en varighet på fem måneder, og at regjeringen på nytt må fremme sak for Stortinget dersom behovet og begrunnelsen for denne midlertidige loven fremdeles er til stede.»

Når det gjelder den generelle smittesituasjonen, vil andelen koronavaksinerte ha betydning for risiko for alvorlig sykdom og død som følge av covid-19 i befolkningen. Folkehelseinstituttet synes å legge til grunn at alle i Norge over 18 år som ønsker det, vil ha fått tilbud om to vaksinedoser og være fullvaksinerte i september 2021, jf. Folkehelseinstituttets vaksinasjonskalender.¹ Per 14. september 2021 har 90 prosent av befolkningen som er 18 år og eldre mottatt første vaksinedose, og 81 prosent av denne gruppen har mottatt andre vaksinedose. Personer mellom 12 og 17 år får også tilbud om koronavaksine. Det har vært lagt til grunn at fasen kalt «normal hverdag med beredskap» trolig kan starte når en høy andel av befolkningen er fullvaksinert, epidemien er under kontroll og sykehusenes kapasitet ikke er overbelastet.

Varigheten av beskyttelse etter vaksinene som benyttes i dag er imidlertid ukjent.² Covid-19-epidemien har vist seg å være uforutsigbar. Som med andre virus, skjer det små endringer som kalles mutasjoner. Mutasjoner som får betydning for smittsomhet, alvorlig sykdom og beskyttelse etter vaksinasjon følges nøye og kan få betydning for hvordan epidemien utvikler seg.³ Folkehelseinstituttets modellerte langtidsscenarioer tilsier at det under visse uheldige forutsetninger kan komme en større vinterbølge i 2021-2022.⁴ Departementets inntrykk er at risikobildet knyttet

¹ [Vaksineringsscenario - FHI](#)

² [Koronavaksine - FHI](#)

³ [Fakta om koronaviruset og sykdommen - FHI](#)

⁴ https://www.fhi.no/contentassets/e6b5660fc35740c8bb2a32bfe0cc45d1/vedlegg/nasjonale-og-regionale-rapporter/2021-09-08-national_regional_model.pdf

til utviklingen av pandemien for høsten og vinteren 2021/2022 er sammensatt og beheftet med usikkerhet.

Behovet for den midlertidige loven med tilpasninger som har vært særlig aktuelle for domstolene, har så langt vært vurdert ut fra den generelle smittesituasjonen. Det har vært de nasjonale og regionale smitteverntiltakene med karantene- og isolasjonsplikt og anbefalingene om fysisk avstand og reise som har vært førende for tilpasningene i regelverket.

De smitteverntiltakene og anbefalingene som i praksis synes å ha innvirkning på domstolenes virksomhet og saksavvikling i dag, antas å være fravær som følge av karantene og isolasjon og som følge av symptomer på andre infeksjoner som for eksempel forkjølelse. Dette kan tilsi at det er et visst behov for de midlertidige reglene om utvidet fjernmøteadgang selv om tiltaksnivået er lavt og vaksinedekningen er høy.

Domstoladministrasjonen har kommet med følgende innspill til departementet om behovet for de midlertidige reglene (utdrag):

«Smittesituasjonen er i dag nokså varierende rundt i landet, og det er vanskelig å forutse hvordan utviklingen kommer til å arte seg i tiden framover. For å ta høyde for nye smitteutbrudd med mulige konsekvenser for adgangen til fysisk oppmøte i domstolens lokaler, eksempelvis som følge av begrensninger i mobiliteten mellom geografiske områder, restriksjoner for bruk av kollektive transportmidler, utvidete avstandskrav, begrensninger i antall personer i samme rom, at aktører blir sittende i karantene mv., er det etter vårt syn behov for å forlenge de midlertidige reglene som gir domstolene utvidet adgang til bruk av fjernmøte og fjernavhør.»

Videre er det fra Domstoladministrasjonen formidlet at selv om det nå går mot en «full åpning» av samfunnet, kan det være behov for virkemidler for å sikre en god og trygg avvikling av sakene, for eksempel der aktører får smitte i husstanden eller selv blir smittet.

For departementet fremstår det som et åpent spørsmål om det, når vi nærmer oss lovens opphørsdato 1. desember 2021, vil være et nødvendig behov for å foreslå en forlengelse. Departementet vil vurdere dette nærmere før en eventuell lovproposisjon fremmes for Stortinget, med grunnlag i smittesituasjonen og smitteverntiltakene som da gjelder og som det er grunn til å forvente i tiden som kommer. Det antas at det vil kunne være et visst behov for å videreføre den midlertidige loven utover 1. desember 2021. At smittesituasjonen er uforutsigbar, medfører blant annet at det er et fortsatt behov for økt beredskap, og det vil i denne forbindelse være viktig å kunne sette inn tilstrekkelig tiltak raskt dersom situasjonen skulle endre seg. Departementets inntrykk og tilbakemeldinger fra Domstoladministrasjonen og domstolene er at de midlertidige reglene har vært avgjørende for saksavviklingen og for opprettholdelsen av domstolenes samfunnskritiske funksjon i tiden etter utbruddet av covid-19.

Det er en forutsetning at de midlertidige reglene anvendes innenfor rammene av lovens formål, som er å avhjelpe konsekvenser at utbruddet av covid-19. Når det blant annet gjelder reglene som gir retten anledning til å beslutte at rettsmøter skal holdes som fjernmøter, er det et vilkår at det må være nødvendig, i tillegg til at det må være ubetenkelig. Dersom de midlertidige reglene foreslås forlenget, kan det etter departementets syn være grunn til å presisere i proposisjonen at det i den

enkelte sak må vurderes om en anvendelse av reglene som utfyller, supplerer og fraviker prosessregelverket, er nødvendig i lys av lovens formål.

Departementet ber på bakgrunn av dette om høringsinstansens syn på om den midlertidige loven bør forlenges utover 1. desember 2021. Når det gjelder varigheten av en eventuell forlengelse, vil departementet gjøre nærmere vurderinger av dette ut fra situasjonen og oppdaterte vurderinger fra helsemyndighetene. En foreløpig antagelse er at det i så fall vil være hensiktsmessig med en forlengelse på om lag eller minimum seks måneder.

4 Økonomiske og administrative konsekvenser

En forlengelse av den midlertidige loven vil kunne bidra til at domstolene kan gjennomføre flere saker enn de ellers kunne ha gjort på grunn av smittesituasjonen, samtidig som smittevern ivaretas.

5 Forslag til lovendring

Det foreslås å gjøre følgende endring i midlertidig lov om tilpasninger i prosessregelverket som følge av utbruddet av covid-19 mv.:

§ 15 annet ledd skal lyde:

Loven oppheves *1. juli 2022*.